

Den internationale Kongres i Antwerpen for Told- og Arbejderspørgsmaal i Avgust 1892.

Af
Cordt Trap,
cand. juris & politices.

I Dagene fra 8. til 13. Avgust d. A. afholdtes der i Antwerpen en Kongres for Told- og Arbejderspørgsmaal, der saa vel paa Grund af sin Oprindelse, som for hvad den ydede, har Krav paa en vis Opmærksomhed.

Kongressen blev oprindelig i Scene sat væsenligst som en Demonstration i Frihandelsretning. Intet Land har maaske lidt mere under den nyere protektionistiske Toldpolitik end Belgien, henvist som det er til at købe Levnetsmidler fra Udlandet til sin tætte Befolkning ved en livlig Udvexling af Industriprodukter og en omfattende Handel — Antwerpen er et af Centrerne for Verdensomsætningen. Hver ny Højning af Staternes Toldmure følte derfor her som et haardt Slag, der imidlertid ikke blev gengældt, thi Belgien har — fraset Kvægtolden — bevaret sin relativt liberale Handelspolitik fra Begyndelsen af Tresserne. Men under det stærke Pres fra Udlandets Side gjorde der sig her, som andetsteds, den Opfattelse gældende, at man burde søge Erstatning

for sit Tab i Udlandet ved i det mindste at lukke dette ude fra det belgiske Marked, og Protektionisterne, der navnlig havde deres Tilhængere mellem Landbruget og den mindre Industri, begyndte at hæve Hovedet med Krav om stærkere Beskyttelse. Mod denne Bevægelse satte det gamle liberale Parti den Paastand, at Svaret paa Udlandets Beskyttelse tværtimod skulde være en yderligere Bevægelse henimod Frihed. Belgien var og maatte efter sin økonomiske Beskaffenhed være henvist til at konkurrere paa det internationale Marked, som trods alle Toldmure og Hindringer stadigt vilde vedblive at bestaa, og det bedste Middel til at styrke sin Stilling her var at producere saa billigt som muligt, medens ethvert Skridt hen imod Beskyttelse og det derved skabte højere Prisniveau vilde svække denne Evne. De Nationer, der havde indført høj Beskyttelse, vilde gøre sig selv uskikkede til dette internationale Kapløb, medens de vilde blive tilbage som Sejrherrer, der havde holdt Frihedens Fane højt. Denne Anskuelse fandt Støtte hos store Interessekrede; først og fremmest Landets rige og mægtige Handelsstand, men ved Siden heraf hos en Del af de Storindustrielle, hvis Forretninger overvejende vare baserede paa Export, og som derfor vare mindre interesserede i et Beskyttelsessystem end i paa alle Punkter at bevare billige Produktionsbetingelser. Det blev fra disse Kredse og de dem nærtstaaende Foreninger la »Ligue nationale pour la liberté commerciale« og le »Cercle des anciens étudiants de l'institut supérieur de commerce«, at Ideen til Kongressen i Antwerpen udgik. Man vilde ikke vente med at optage Kampen mod den begyndende Protektionisme, men søge at kvæle denne i Fødselen ved et rask »coup

de main«. Som et dertil egnet Middel ansaas en stor international Kongres, og skønt man dertil stævnedes Mænd af forskellig økonomisk Anskuelse og paa forskellig Maade, saaledes ved Bestemmelsen om, at der ikke maatte vedtages Resolutioner, søgte at tilkendegive, at Kongressen ikke skulde have noget økonomisk Partistempel, haabede Kongressens Sammenkaldere at vinde Tilhængere ved i Debatten at vise Frihandelens absolutte Overlegenhed. For yderligere at forøge Interessen for Kongressen satte man ogsaa Arbejderspørgsmaalet paa dennes Program. Sjælen i hele dette Foretagende var Louis Strauss, Præsident i le »Cercles des anciens étudiants« og en ubetinget Tilhænger af den liberaløkonomiske Lære. Kongressen fandt Tilslutning i saa godt som alle europæiske Lande, paa Grund af Arbejderspørgsmaalets Inddragning under Debatten ogsaa hos Mænd, der ikke havde indtaget noget udpræget Standpunkt til Toldpolitiken.

Kongressens Forhandlingsgenstande vare delte i to Sektioner, henholdsvis for Told- og Arbejderlovgivning, hver omfattende en Række af Underafdelinger; men hele Interessen koncentrerede sig i Virkelighen om de store brændende Principspørgsmaal: i 1ste Sektion Frihandel kontra Beskyttelse og Handelstraktater, i 2den Sektion Statens Stilling til voxne Arbejders Arbejdstid og Opnaaelsen af en Arbejderstatistik.

Som Grundlag for Kongressens Forhandlinger og som Svar paa de stillede Spørgsmaal var der indkommet en Række paa i alt over 30 Afhandlinger, der dannede et værdifuldt Materiale til Belysning af Told- og Arbejderspørgsmaalene i de forskellige Lande. Ogsaa Danmark var mødt med tvende Bidrag: et væsenligst

paa Grundlag af en Artikel af Professor Scharling til »Schriften des Vereins für Socialpolitik« udarbejdet Fremstilling af Danmarks Handelspolitik og en Afhandling fra Direktør Ludvig Bramsens Haand om Arbejdets Regulering i Danmark og Norge. Ved Indenrigsministeriets Velvilje kunde den for Danmark nedsatte Organisationskomité desuden overlevere Kongressen et Antal Exemplarer af den til Berlinerkongressen udarbejdede Oversigt over Danmarks Arbejderlovgivning, hvortil var føjet en Oversættelse af Loven om Søndags-hvilen.

Kongressen, der aabnedes den 8. Avgust i »l'Athénée Royales« Lokaler i Overværelse af Konsejlspræsident Bernaert, der havde overtaget Stillingen som Kongressens Ærespræsident, og Præsidenten for Provinsen samt Borgmesteren i Antwerpen, talte over 600 Deltagere. Af disse vare $\frac{2}{3}$ Belgiere (hvoriblandt le Hardy Beaulieu, Couvreur, H. Denis) og Resten Udlændinge af alle Nationer, saaledes Franskmænd (Léon Say, Jules Simon og Sismondi), Englændere (Sir Albert Rollit og Thomas Farrer), Tyskere (Max Broemel), Østerrigere, Russere, Hollændere, Danske m. fl. Blandt Kongressens Vicepræsidenter valgtes ogsaa to Danske, for 1ste Sektion Professor William Scharling, for 2den Direktør Bramsen.

Forhandlingerne om Toldspørgsmaalet vare, skønt Kongressen stod aaben for alle Anskuelser, dog stærkt prægede af deres Oprindelse og derfor noget ensidige i Frihandelsretning. Skulde jeg nævne noget for dem ejendommeligt, er det dette, at den moderne Beskyttelsespolitik mindre angrebes fra et Forbrugerstandpunkt end ud af selve Produktionens Interesser. Talrige vare

her Beskyldningerne mod Protektionismen for den Skade, den har forvoldt. Fra Rusland lyder den Klage, at den protektionistiske Handelspolitik, som tager sit Udgangspunkt i 1881, i høj Grad har hindret Statsindustriens Opkomst, idet de unge Lande netop — i Modsætning til hvad almindelig paastaas — lide mest under en Beskyttelse, fordi de maa anskaffe hele deres Materiel fra Udlandet; saaledes koste Maskiner, væsenligst paa Grund af Tolden, 50 pCt. mere i Rusland end i England og Belgien. Samtidig fordyrer Beskyttelsen nogle af de første Produktionsfornødenheder som Kul, Jern, Bomuld og bevirker indirekte en Stigning i Fragterne. Og disse Tab have paa ingen Maade fremhjulpet de beskyttede Industrier.

Lignende Klager lyde fra Italien. Siden 1888, da den stærkt forøgede Beskyttelse er traadt i Kraft, lide Landets naturlige Produktioner under den og dens indirekte Følger (Kamptolden). Udførelsen af Vin er aftaget uhyre: fra 2956 Tusind Hektoliter gennemsnitlig i 1886—87 til 1372 i 1888—90; den videre Bearbejdelse af Landets Raastoffer, Silke og Hør, hvilken først og fremmest afhænger af billig Arbejds løn, kan ikke trives under det højere Prisniveau; ogsaa Jernindustrien har maattet indskrænke sig. Intet Under, at den udenrigske Omsætning er aftaget (fra 2473 Millioner Francs i 1884—87 til 2156 Millioner Francs i 1888—91), men selv den indenlandske Trafik er formindsket (fra 20,232 Francs pr. Kilometer Bane i 1887—88 til 19,093 Francs i 1889—90), paa en Tid, da Værdien af de pr. Jernbane befordrede Godsmængder er tiltaget i alle andre evropæiske Lande.

Beraza, Redaktør for det ansete og vidt udbredte

Blad »Libéral« i Madrid afgiver vægtige Vidnesbyrd mod Protektionismens Virkninger i Spanien. Den nylig indførte og meget stærkt beskyttende Tarif har frembragt den største Forvirring i den økonomiske Verden. Det aftagende Forbrug har virket tilbage paa Produktionen, der lider under et haardt Tryk. Særlig har Mølleindustrien undergaaet en Krise paa Grund af det dyre Korn. Udførselen er taget af, særlig af Vin, der træffes haardt af den franske Kamptold. Ogsaa den offentlige Moral lider under disse Forhold. Om det end ikke gaar saa galt til som under det ældre spanske Protektionssystem, hvor »Indførselen af hver Koli medførte en Kamp mellem Tolderne og Importørerne«, og hvor man betragtede »alle Handlende som Smuglere, alle Toldbetjente som uærlige Folk«, er det dog et Tidernes Tegn, at Assuranceselskaber, som under det tidligere protektionistiske Régime mod en vis Godtgørelse indsmuglede Varer fra det ene Land til det andet, men som under Spaniens liberalere Toldpolitik havde indstillet deres Virksomhed, nu igen have rekonstrueret sig hinsides Grænsen og mod en Præmie af 25 til 50 pCt. af de toldpligtige Varers Værdi paatage sig at bringe disse frit ind i Spauien.

Ogsaa for Frankrigs Vedkommende har den protektionistiske Toldpolitik medført en Forringelse af dets udenlandske Omsætning. Denne, der fra 3.9 Milliarder Francs i 1859 var steget til 8.5 i 1880, har i det følgende Tiaar været gennemsnitlig c. 700 Millioner Francs mindre, og særlig stærk har Tilbagegangen været siden den sidste stærkt protektionistiske Toldlovgivnings Ikrafttræden, idet Omsætningen fra Marts og April 1891 til de tilsvarende Maaneder i 1892, der befinde sig under

den nye Tarif, er aftaget med 145 Millioner Francs eller 20 pCt. Man gør imidlertid bedst i ikke at lægge for stærk Vægt paa de sidstnævnte Tal, da der under de første Maaneder af en ny Toldlov altid ville gøre sig ekstraordinære Forhold gældende. Frankrigs Tilbagevenden til Protektionismen har dernæst skadet det meget i dets Handelsrelationer med Spanien, hvori den franske Kapital er engageret med c. 4 Milliarder Francs.

Noget anderledes lød Beretningen fra Tyskland. Max Broemel fremsatte som sin Anskuelse, at det var 4 Faktorer, der forenede sig om at tilvejebringe den protektionistiske Reaktion i Tyskland: Statens finansielle Interesser, Industrien, Agrarierne og Nationalitetsfølelsen. Disses Samvirken førte saa meget lettere til et Resultat, som der paa denne Tid rejste sig en stærk Stemning for en Indgriben fra Statens Side i det økonomiske Liv. Loven var bragt i Stand ved en Handel mellem de Storindustrielle og Agrarierne, ved hvis Afslutning man snarere skulde have troet sig hensat paa en Børs end i en parlamentarisk Forsamling. Rigets økonomiske Modstandskraft er gaaet frem under det protektionistiske System. Toldindtægterne ere tiltagne fra c. 100 til c. 370 Millioner M., hvoraf rigtignok $\frac{3}{4}$ ydes af Livs- og Produktionsfornödenheder, Produktionen af en Række vigtige Artikler voxet stærkt, af Kul fra 40 til 80 Millioner Tons, af Støbevarer fra 2 til 4 Millioner Tons. Men dette Fremskridt skyldes ikke Beskyttelsen, men derimod en Række andre Aarsager, saaledes den stærkt tiltagende Befolkning (der siden den økonomiske Reaktion er voxet med 10 Millioner Mennesker), de uhyre tekniske Fremskridt, Nedgangen i Transportomkostninger, den mægtige nationale Sammen-

slutning, de militære Rustninger m. m. De Forventninger, som man havde stillet til Protektionismen om en Tilvejebringelse af en gunstig Handelsbalance og en Forbedring af Arbejdernes Kaar ere derimod glippede; den har saaledes ikke kunnet forhindre de store Bjergværksstrejker.

Forsvaret for Beskyttelsen blev ført af Alglave, Redaktør ved Pariserbladet *le Temps* og Porumbaru fra Rumænien. Alglave mente, at Frihandelsmændene skyldte Bevis for, at Beskyttelsen havde skadet de Lande, der havde bragt den til Anvendelse. Vare maaske de nordamerikanske Fristater gaaede tilbage siden 1860? Mac Kinleyloven maatte ses som en Beskyttelsesakt for Amerikanerne mod den billige Arbejdskraft i Evropa og virkede indirekte som en Løftestang paa denne. Derfor var det Lovens Princip, at Tolden steg med det derpaa anvendte Arbejde, med det Trin af Forarbejdelse, der adskilte det fra det almindelige Raastof. Samtidig var de første Livsfornødenheder frie. Arbejderne vare derfor ikke Modstandere af Mac Kinleybillen (?).

Interessante vare de Oplysninger, der bleve forelagte Kongressen om Mac Kinleybillens Virkninger. Mange havde sikkert ventet, at denne Lov med sine exorbitante Satser vilde reducere de nordamerikanske Fristaters Omsætning med Udlandet. Tværtimod erfarer man, at den udenrigske Omsætning i de første 11 Maaneder efter 1. Oktbr. 1890, da Loven traadte i Kraft, er tiltaget med c. 74.8 Millioner \$ mod den tilsvarende Periode i det foregaaende Aar, medens den gennemsnitlige Tilvæxt i de sidste 20 Aar kun beløber sig til 38.3 Millioner \$. Udførelsen er tiltaget med

49.1, Indførselen med 25.7 Millioner \$, men dette sidste Tal fremkommer ved, at Merbeløbet af indførte toldfri Varer andrager 112 Millioner \$, medens derimod de beskyttede Varer udviser en Nedgang af 86.3 Millioner \$. Ogsaa Porumbaru anbefaler en national Handelspolitik, der ikke er bunden i sin Handlefrihed ved Handelstraktater med Udlandet.

En Mellemstilling indtages af dem, der mene, at Udviklingen i Frihandelsretning bør gaa gennem Handelsstraktater. Dette Standpunkt indtages saaledes af Østerrikeren Alexander Matlekovits i en interessant Afhandling om Evropas Handelspolitik. Forfatteren gør gældende, at der til alle Tider i de fleste Lande vil existere mægtigere Interessekredse, der søge at hidkalde en Beskyttelse, navnlig Agrarierne og de Storindustrielle, og Staten vil paa Grund af finansielle Synspunkter være tilbøjelig til at støtte disse, der tillige ville forstaa at skabe sig en mægtig Forbundsfølelse i Nationalitetsfølelsen. Til at besejre denne forenede Alliance ville de modstaaende Interesser ofte være for spredte og indirekte; man maa, for at bane Vejen for en friere Handelspolitik, kunne henvise til denne som Midlet til at opnaa mere haandgribelige Fordele, og hertil frembyde Handelstraktaterne sig som et udmærket egnet Middel. Det er nemlig de færreste Nationer, der som England, Nordamerika og Rusland ere saa rige paa forskelligartede Produkter, at de kunne være sig selv nok; de fleste Lande ere tvungne til at udvexle deres Produkter med fremmede; men under en almindelig protektionistisk Toldpolitik vil man overalt løbe Panden mod høje Toldmure. Fordelen ved Handelstraktatsystemet er nu denne, at det tvinger Nationerne ind paa at følge en friere Handelspolitik.

fordi denne er det eneste mulige Middel til at bryde den omgivende Toldring og skaffe den indenlandske Produktion et Afsætningsmarked i Udlandet. Forfatteren anser den tidligere brugelige Form om gensidig Behandling som den mest begunstigede Nation for heldig. Misstemningen mod denne Klausul kan føres tilbage til Frankfurterfredens Afslutning, hvor Frankrig blev tvungen til at lægge denne Basis til Grund for sine Handelsrelationer med Tyskland. Forfatteren søger at vise, hvorledes senere Forsøg paa at slaa ind paa en ny Handelspolitik, der samtidig skal sikre et Land den gunstigste Behandling fra Udlandets Side og bevare dets Handlefrihed udadtil, ere glippede. Dette gælder saaledes om Kamptolden, der første Gang blev indført i den østerrigske Tarif af 1878, der bestemte, at Varer fra Nationer, som behandle Østerrig-Ungarn ugunstigere end andre Stater, skulde betale en Tillægstold. Andre Lande, Tyskland, Frankrig, Schweiz og senest Amerika have fulgt Østerrigs Exempel, men de Toldkrige, som ere udbrudte paa Grund af den nævnte Bestemmelse, saaledes mellem Østerrig og Rumænien fra 1886 til 91 og mellem Frankrig og Italien fra 1. Marts 1888 til 1. Januar 1890 have ingenlunde ført til det forønskede Resultat. Forfatteren tror heller ikke, at man vil naa vidt med det Princip, der er kommet til Verden med den franske Toldlov af 12. Januar 1892, og som bestaar i Fastsættelsen af en almindelig Tarif, men ved Siden heraf en Minimaltarif, der kommer til Anvendelse overfor Lande, som tilstaa de franske Varer lige saa store Fordele og tilstede deres Indførsel mod de laveste Afgifter. Afvigelsen fra de almindelige Handelstraktater er navnlig denne, at der af Hensyn til den nationale

Produktion her paa Forhaand er fastsat en Grænse, under hvilken Toldsatserne ikke maa gaa ned. Enhver Forhandling hviler imidlertid paa en gensidig Udvexling af Indrømmelser, idet man for at opnaa noget for sig selv maa kunne tilbyde Modparten de Begunstigelser, hvorpaa han sætter særlig Pris, og hvis en af de kontraherende Parter ikke vover at gøre nogen Indsats, ville Forhandlingerne let løbe ud i Sandet og Modparten have større Interesse af at henvende sig til andre. Maalet for Forfatteren er imidlertid Frihed, og Handelstraktatpolitiken bør derfor kun følges saa længe, som man derigennem tør haabe at tvinge andre Nationer til at nedsætte deres Toldbeskyttelse, altsaa som Banebryder for Frihandelen. Viser Erfaringen, at Haabet om at vinde frem ad denne Vej maa opgives, er Tiden kommet for en fri og lige Behandling af alle Nationer.

Større Interesse end Tolddiskussionen frembøde Forhandlingerne i Kongressens 2den Afdeling, fordi denne omfattede Mænd af de forskelligste Anskuelser, lige fra de mest yderliggaaende Liberaløkonomer gennem alle Nuanceringer: Tilhængere af den kristelige sociale og den statssocialistiske Skole til fuldblods Socialister. Dette bidrog ikke alene til at give Forhandlingerne Aktualitet og Indhold, idet Modstanderne aftvang hinanden deres bedste Argumenter, men det gav ogsaa Diskussionen mere Liv og Farve. Naar man hørte Socialisternes Fører v. d. Velde slynge sine Paastande og Argumenter ud mod Forsamlingen med en Varme, ja næsten Fanatisme, der i det mindste forekom os Nordboere temmelig fremmedartet, maatte man snarere tro sig hensat paa et Folkemøde, end til en videnskabelig Kongres, og det Bifald, der hilste Foredraget, gjaldt sikkert langt mere dette som

oratorisk Præstation end de Anskuelser, det gjorde gældende, og som jeg her skal søge at gengive i en sammentrængt Fremstilling, fordi de dannede Forhandlingernes ene Pol.

Der gives blandt Socialisterne to forskellige Forestillingsrækker (der imidlertid ofte kombineres) om Følgerne af og Maalet med Lovgivningens Fastsættelse af en 8 Timers Maximalarbejdsdag. Ræsonnementet er i Almindelighed følgende: Loven vil med ét Slag formindske de nu beskæftigede Personers Arbejdskvantitet og derved fremkalde en stærk Efterspørgsel efter ledige Arme. Derved ville ikke alene de talrige Arbejdere, der nu gaa ledige omkring, og som Samfundet maa underholde, kunne finde lønnet Beskæftigelse, men da det er denne Reservearmé af Arbejdere, der trykker Lønnen ned, vil denne trods, den kortere Arbejdstid, holde sig paa samme Punkt eller maaske endog stige. Saaledes spørger Quéker, Sekretær ved Arbejderbørsen i Bryssel, i en til Kongressen affattet Afhandling, »om det ikke er bedre, at 10 Mennesker kun arbejde i 8 Timer daglig, og hver da er i Stand til at forsørge sig selv, end at 8 Mennesker arbejde i 10 Timer og tvinges til at underholde de 2 andre, der ere fordømte til ufri-villig Lediggang«. Fejlen i dette Ræsonnement beror navnlig paa, at Efterspørgselen efter Arbejde betragtes som en fast Størrelse, der ikke paavirkes af de stigende Arbejdspriser, medens Arbejdsmarkedet netop er et meget modtageligt Barometer, som svinger stærkt paa Grund af langt mindre Aarsager. V. d. Veldes Standpunkt til den 8 Timers Arbejdsdag er i Principet et andet. Han begynder med at henvise til, at i de Lande, hvor man ad Lovens Vej har indført en kortere Arbejdsdag,

har denne Forholdsregel efterhaanden vundet almindelig Sympathi. Den formindskede Arbejdskvantitet vil nemlig blive erstattet dels ved det kortere Arbejdes større Energi, dels og navnlig derved, at Arbejdsgiverne tvinges til at anskaffe bedre Arbejdsmateriel. I Modsætning til den som Værn for Arbejdsgiverne indførte Toldbeskyttelse, der overalt virker sløvende paa Produktionen, vil Beskyttelsen af Arbejderne netop indeholde det stærkeste Motiv til at erstatte den udfaldne Arbejdskraft med mere fremskredne Arbejdsmetoder og bedre Maskiner. Selv med den samme Arbejdsstyrke vil en Indskrænkning af Arbejdstiden derfor ikke bevirke nogen Formindskelse af Produktionen. Som Bevis herpaa anfører v. d. Velde, at den engelske Lov af 1850, der ved at forbyde Kvinder og unge Mennesker at arbejde over 10 Timer faktisk, om end ad indirekte Vej, har indført den 10 Timers Maximalarbejdsdag ogsaa for Mændene, ikke har medført nogen Indskrænkning i Produktionen. Maalet med Lovgivningens Indskriden bør derfor være at forøge Arbejdernes aandelige og materielle Velvære, hvilket for Belgiens Vedkommende er i høj Grad nødvendigt, da 70,000*) Arbejdere have en effektiv Arbejdstid af 12 Timer og mere. Staten bør imidlertid først skride ind, naar den økonomiske Udvikling har naaet et temmelig fremskredet Standpunkt. Det vilde være lige saa meningsløst at regulere Arbejdet for den lille selvstændige Haandværker eller Bonde, som at fastsætte en 8 Timers Maximalarbejdsdag for Aandens Arbejdere eller leje Natvægtere til at slukke Herbert Spencers eller Albert Schöffles Lampe. Anderledes, naar Arbejdet er

*) Dette Tals Rigtighed blev fra anden Side benægtet.

socialiseret, naar det, som Tilfældet er i Storindustrien, er baseret paa en gennemført Arbejdsdeling, hvor de talrige samarbejdende Personers Arbejde griber ind i hinanden som Hjul i et indviklet Maskineri; i disse Erhverv, som v. d. Velde anser for modne til at gaa over i det Offentliges Besiddelse, vil i Virkeligheden al Selvbestemmelse for den enkelte være udelukket og Spørgsmaalet kun være dette: om Arbejdsbetingelsernes Fastsættelse skal ske gennem Arbejdernes Fagorganisationer, gennem Lovens Mellemkomst eller ved den enkelte Arbejdsgivers Vilje. Hvor Arbejdernes Fagorganisation ikke er stærk nok til at fremkalde en passende Formindskelse i Arbejdstiden, maa dette ske ad andre Veje. Under Hensyn til den internationale Konkurrence anbefaler v. d. Velde følgende System:

1) en ved Loven fastsat Maximalarbejdstid, der ikke kan overskrides i nogen af de beskyttede Industrier,

2) en Ret for de ved Loven af 16. Avgust 1887 dannede »conseils de l'industrie et du travail«, sammensatte af Arbejdsgivere og Arbejdere, til at reducere Arbejdsdagen under den ved Loven fastsatte Grænse, saaledes at man saa vidt som muligt nærmede sig til det forjættede Maal af 8 Timer.

En Indgriben af Statsmagten i Spørgsmaalet om voxne Arbejderes Arbejdstid fandt ogsaa andre Forsvarere, saaledes en avstralsk Dame, Fru Couvreur (der under Pseudonymet Tasma har et Navn som Romanforfatterinde). Fru Couvreur gav forskellige Oplysninger om de avstralske Arbejderes Forhold. Den 8 Timers Arbejdsdag var almindelig gennemført for Byarbejderne, paa nogle Steder ved Lov, paa andre ved fri Overenskomst mellem Arbejdsgiver og

Arbejdere*). Arbejdslønnen er høj, 10 til 15 Fres. daglig, paa samme Tid som Livet ingenlunde er dyrt. Ganske vist har Tilstrømningen af Arbejdere til Byerne foraarsaget alvorlige Ulemper, som Fru Couvreur imidlertid haaber ville vise sig forbigaaende. Politisk tilstræbe Arbejderne Gennemførelsen af Princippet »one man, one vote«, paa det sociale Omraade en tvungen Undervisning for alle og en højere og teknisk Undervisning for dem, der ønske det, endelig en almindelig Gennemførelse ad Lovens Vej af den 8 Timers Maximalarbejdsdag.

En ung Advokat v. d. Put, hørende til det kristelige sociale Parti i Belgien, stemmer overens med v. d. Velde deri, at Staten successive skal indskrænke Arbejdstiden for voksne Arbejdere, fordi den frie Udvikling har vist sig ikke at magte Spørgsmaalet. Mange belgiske Arbejdere ere beskæftigede i 14 til 15 Timer daglig, og der gives Fabriker, hvor Arbejderne maa tilkøbe sig en Fridag hver 14. Dag med 24 Timers uafbrudt Arbejde. Men han mener — i Modsætning til v. d. Velde — at man bør søge at naa dette Maal ved at overbevise andre om dets Berettigelse, ikke ved voldsomme Midler eller Trusler.

V. d. Overbergh gav en Række Oplysninger om den schweiziske Lov af 23. Marts 1877, der indførte den 11 Timers Maximalarbejdsdag. Denne stødte i Begyndelsen paa den stærkeste Modstand fra alle Sider, endog fra Domstolene, der (efter Vidnesbyrd fra den bekendte Fabrikinspektør Schuler) viste sig meget partisk for Arbejdsgiverne. Efter en af Fabrikinspektørerne i 1879

*) I Victoria tiltvang Arbejderne sig allerede i 1856 den 8 Timers Arbejdsdag, som de aarlig højtideligholde ved en stor Demonstration, som er bleven Oprindelsen til Socialisternes 1. Maj.

udgiven Beretning blev Loven aabenlyst tilsidesat i $\frac{1}{3}$ af de den underlagte Fabriker. Længe maatte Fabrik-inspektørerne føre Krig mod Domstolene, mod Arbejdsgiverne, ja selv mod mange Arbejdere, men efterhaanden have de forstaaet at vinde den en for en. I 1891 var Loven i Dr. Schulers Inspektorat ikke blevet overtraadt en eneste Gang, og Arbejdstiden har en Tendens til at synke til 10 Timer. De saakaldte accessoriske Arbejder, som ikke regnes med til de 11 Timer, ere aftagne, og til en Forlængelse af Arbejdstiden paa Grund af supplerende Arbejder fordres der nu Angivelse af alvorlige Motiver. Antallet af de tilstaaede Forlængelser ser saaledes ud: 1886 — 235, 1887 — 360, 1888 — 478, 1889 — 566, 1890 — 441, 1891 — 434.

I Modsætning til disse Talere var dog den overvejende Stemning paa Kongressen imod enhver Indvirkning fra Statsmagtens Side paa de voxne Arbejders Arbejdstid og i Særdeleshed imod ad denne Vej at fremtvinge den 8 Timers Maximalarbejdsdag. Der manglede til en Begyndelse endog et almindelig udtalt Ønske fra Arbejdernes Side. I Massachusetts har man Exempler paa, at Arbejderne have gjort Strejke mod en 8 Timers Arbejdsdag. I Frankrig have af 46,500 Skemaer, der vare udsendte for at lære Arbejderstandens Stilling til den 8 Timers Arbejdsdag at kende, kun 22,517 faaet Besvarelse, og Minoriteten af Vidnesbyrdene stillede sig gunstigt til samme.

Den ved Loven fastsatte Maximalarbejdsdag angribes først og fremmest for det Indgreb, den gør i den personlige Frihed og for den besværlige og pinlige Kontrol, som den vil medføre. Det er saaledes nærmest dette Synspunkt, som Direktør Bramsen lægger til

Grund for sine Udtalelser. Bramsen skelner mellem en saadan Indgriben fra Lovgivningsmagtens Side, der har til Formaal, i de gældende Fabriklovgivningers Aand, at beskytte Arbejderne mod Misbrug af deres fysiske Kræfter — den østerrigske og schweiziske Lov overskrider i Virkeligheden ikke dette Maal — og en Lov som den, Socialisterne ønske, der skal gives i særligt arbejderpolitisk Øjemed, og som indskrænker Arbejdstiden under den, som en stor Del Arbejdere faktisk ere beskæftigede og, individuelt taget, ønske at være det. Bramsen udtaler, at man kan diskutere i det uendelige, om en saadan Indskrænkning ad Lovens Vej er ønskelig uden at komme til et Resultat, men at det har ulige større Interesse at undersøge, om den er mulig og kommer her til en nægtende Besvarelse, fordi den paabyder Staten en uigennemførlig Kontrolpligt. Betegnende er i saa Henseende, at 4 af den norske Arbejderkommissions Fler-tal, hvilket sidste har stillet Forslag om Indførelsen i Norge af den 10 Timers Maximalarbejdsdag, have troet det nødvendigt at foreslaa en, af Arbejderne selv valgt Kontrolkomité, en Institution, som Arbejdsgiverne umu- ligt kunde acceptere. Vilde allerede Indførelsen af en 10 Timers Maximalarbejdsdag, der kun fjerner sig $\frac{1}{2}$ —1 Time fra det nu i talrige Tilfælde brugelige Arbejde, medføre en saadan Kontrol, hvilke Forholdsregler maatte da anses for tilstrækkelige til at sikre Gennemførelsen af højst 8 Timers dagligt Arbejde? Nej, den selvstændige Arbejderpolitik bør overlades til Arbejderorganisa- tionerne, der da beholde Kontrol med, at deres Med- lemmer efterkomme de Forpligtelser, som de frivilligt paatage sig, og Bramsen anser Organisationerne for stærke nok dertil.

Corra anfører mod Socialisternes Fordringer, at de intet Hensyn tage til den historiske Kontinuitet i Udviklingen. Der er saa meget mindre Grund til en voldsom Indgriben i Tingenes Gang, som vi utvivlsomt befinde os midt i en naturlig økonomisk Bevægelse henimod en Forbedring af Arbejdernes Kaar. I alle Lande er Lønnen højere og Arbejdstiden kortere, end den var for en Menneskealder tilbage. Ved Siden heraf gaar hele Samfundsudviklingen i demokratisk Retning. Hele den aandelige Produktion har antaget Former, der gøre den tilgængelig for Menigmand. Arbejderne have deres billige Aviser, deres Foreninger, Adgang til en videre teknisk Uddannelse, til offentlige Samlinger og Biblioteker, hvor det ypperste af Tidens aandelige Arbejde findes forenet. Arbejderne ere derfor ikke saa ulykkelige, som v. d. Velde vil gøre dem til: »De virkelige ulykkelige ere de, som tro, hvad Førerne sige dem og bestandig skue misundelige opad til de bedre stillede« (Bellefroid). Men medens den frie Udvikling medfører, at disse Fremskridt gøres efterhaanden under Hensyn til, hvad der er den enkelte Nation muligt at yde uden at skade Produktionens Interesser, ville Socialisterne alt dette ved en pludselig Revolution. Derved forrykkes Grundbetingelserne for en heldig økonomisk Udvikling, der altid maa foregaa ved en gradvis Væxt, ikke i pludselige Spring. Man vil en Beskyttelse for Arbejderne indenfor Storindustrien, derimod ikke for Haandværkerne, men vil ikke Følgen blive en unaturlig Tilstrømning til de store Fabrikker og dermed en Nedgang i Fabrikarbejdernes Løn? Man henviser Arbejdsgiverne til at erstatte det udfaldne Arbejde ved Anskaffelsen af bedre Maskiner og Materiel, men vil man

ikke derved give de store og kapitalkraftige Forretninger en yderligere Overvægt over deres smaa og mellemstore Kolleger og derved stede Mellemstanden i yderligere Nød? Hovedsagen er dog, at Socialisternes Forudsigelser om Virkningerne af den 8 Timers Maximalarbejdsdag ikke ville gaa i Opfyldelse. Paa den ene Side vil det ikke være muligt at forøge Arbejdets Produktivitet i Forhold til det udfaldne Arbejde, fordi Produktionen under Indvirkning af den store Konkurrence allerede i Forvejen anspænder sine Kræfter efter Evne, og fordi Arbejdets mindre Mængde netop i den store Industri ikke tør antages erstattet ved dets større Energi, da Produktionens Udbytte her mere retter sig efter Forretningsmaskineriets hele Gang (i mange Tilfælde endog efter det Antal Slag, Maskinerne kunne gøre i Timen) end efter Bestræbelser fra den enkelte Arbejders Side. Men bliver Arbejdet mindre produktivt, vil et af to ske. Enten vil Arbejdslønnen blive den samme og da vil, idet Priserne paa Grund af den internationale Konkurrence ikke kunne forøges, Forretningernes Overskud forsvinde, Kapitalerne udvandre, Fabrikerne standse deres Virksomhed, og i Stedet for at arbejde i 8 Timer ville Arbejderne slet ikke kunne faa Arbejde, eller — og det er sandsynligere — ville Arbejdsgiverne søge at indskrænke deres Produktionsomkostninger ved en Reduktion af Arbejdslønnen. Derfor er det fuldstændigt konsekvent, naar en Række af socialistiske Kongresser have forlangt, at Loven ikke alene skal fastsætte en Maximalarbejdsdag, men ogsaa en Minimalløn, en Tanke, der af visse amerikanske Arbejderforeninger er formuleret i Sætningen: »Otte Timers Arbejde, ti Timers Løn«. En saadan Fordrings Gennemførelse ved Statens Tvang

vilde ikke alene medføre et utaaleligt Indgreb i hele det økonomiske Liv, men simpelt hen vise sig uigen-nemførlig, og den Regering, der vilde forsøge sig i denne Retning, vilde kun umuliggøre enhver Konkurrence med Udlandet og udtale en Dødsdom over Landets økono-miske Fremtid. Den Hindring for enhver stærk Ind-griben fra Statens Side i Erhvervsforholdenes Ordning, der ligger i Hensynet til ikke at stille et Land ugunstigt i dets Konkurrence med Udlandet, har naturligt henledet Tanken paa Gennemførligheden af en international Ar-bejderlovgivning, hvilket Spørgsmaal ogsaa stod paa Kongressens Program, men fra saa godt som alle Sider fandt en nægtende Besvarelse. Hvilke Vanskeligheder vilde der ikke allerede rejse sig for Tilvejebringelsen af en fælles Aftale? Man maa jo erindre, at Landenes Produktionsevne er betinget af en Række indbyrdes af-vigende Faktorer, og det ikke blot ydre som Natur, Produktrigdom, Klima, Kapital, men endog i første Række rent personlige: nationale Ejendommeligheder, Arbejdsgivernes og Arbejdernes gennemsnitlige Dygtighed m. m. Det oplystes eksempelvis, at medens en engelsk Arbejder i Perioden 1885—87 gennemsnitlig fremstillede 410 Tons Kul, beløb Produktionen sig for en preussisk, fransk og belgisk henholdsvis kun til 352, 295 og 232 Tons. Ved en international Aftale maatte der tages Hensyn til alle disse Momenter, og der maatte, for ikke at forrykke Landenes relative Konkurrencedygtig-hed, indrømmes de økonomisk svagere Samfund, der i Forvejen have maattet bøde paa deres Underlegenhed ved at byde deres Arbejdere mindre gode Betingelser, saaledes in casu en længere Arbejdstid, saa meget lempe-ligere Vilkaar for Statens Indgriben. Hvorledes skulde

det allerede være muligt at samle alle disse forskellige Interesser under én Hat, da der fuldstændig savnes objektivt Maal for de forskellige Momenters Indflydelse paa Erhvervsevnen? Selv om man imidlertid per impossibile kom overens om internationale Aftaler, vilde der sikkert vise sig uoverstigelige Vanskeligheder for deres Haandhævdelse. Man kunde overlade denne til Nationernes egen gode Vilje; men dette vilde i Virkeligheden betyde, at Aftalen kun forblev et dødt Bogstav, eller man kunde overdrage Kontrollen dermed til en international Kommission, men ogsaa denne Udvej vilde vise sig umulig; thi ingen Nation vilde med sin gode Vilje finde sig i at se sine indre økonomiske Forhold undersøgte af en fremmed Kommission. Tilhængerne af den internationale Arbejderlovgivning henviser til, at flere og flere Omraader inddrages under de fælles Aftaler mellem Staterne, Kommunikationsmidlerne, Pengevæsenet, den materielle og immaterielle Ejendomsret; men det drejer sig i alle disse Tilfælde om Forhold, om hvilke der kan træffes faste Aftaler, og hvor Anvendelsen af disse ikke frembyder Vanskeligheder, medens man for Arbejderlovgivningens Vedkommende maatte tage Hensyn til en Mangfoldighed af individuelle Momenter. Naar allerede nationale Love om Arbejdets Regulering ere stødt paa store Vanskeligheder, vilde disse vise sig uoverstigelige for internationale Aftaler.

En stærk Indgriben af Statsmagten i voxne Arbejderes Forhold vilde betegne en historisk Cirkelbevægelse, idet Udgangspunktet for den økonomiske Frihed, der tager sin Begyndelse med den franske Revolution, netop var en Regulering fra oven, udøvet af Fagkorporationerne eller gennem Loven og Administrationen. Denne Ud-

vikling bort fra Tvang er ikke vilkaarlig, men stemmer med de forandrede økonomiske Forhold. Hvor Produktionen er lokal og stabil, lade de Faktorer, der have Indflydelse paa den, sig let overse, og en Regulering fra oven er her berettiget og mulig. Men den moderne Produktions Vilkaar ere helt forskellige herfra. De Forhold, som her have Indflydelse paa Produktionen, ere saa talrige, at det ikke er muligt for Enkeltmand at have noget Overblik derover, og de skifte næsten fra Dag til Dag. Den Produktion, der vil holde sig oppe i denne internationale Malstrøm, maa være i Stand til hurtigt og energisk at indrette sig efter alle disse Forhold; men dette opnaas kun gennem fri Forhandling mellem Arbejdsgivere og Arbejdere, ikke ved et tungt arbejdende Lovgivningsapparat. Det kunde derfor være Statens Opgave at lette den Forhandling ved at fremme Dannelsen af Voldgiftsretter, derimod ikke at bringe sin Vilje ind i Forholdet mellem Arbejdsgiver og Arbejder. Den Forbedring i Arbejdernes Kaar, der er opnaaet i Lande som Østerrig og Schweiz, beviser intet; thi den er indtraadt midt under en almindelig Verdensbevægelse henimod en Indskrænkning i Arbejdstiden, og i det nævnte Faktum ser man derfor fra liberal Side kun et Udslag af den naturlige økonomiske Udvikling, ikke et Resultat af Lovgivningsmagts Bestræbelser. Det bedste Bevis herfor søges deri, at Arbejdstidens Forkortelse har en Tendens til at overskride det fastslaaede Maal, idet den paa mange schweiziske Fabrikker nu ikke overstiger 10 Timer, et Faktum, som af Interventionisterne anses som en indirekte Følge af Loven, idet denne har virket endog ud over sit Maal.

Medens Stemningen for ved Statens Medvirkning

at søge tilvejebragt en kortere Arbejdstid for voxne Arbejdere saaledes var stærkt delt og i det hele ret kølig, stillede man sig gunstigt til Spørgsmaalet om Statens Medvirkning til Tilvejebringelsen af en Arbejderstatistik. Her var jo et Omraade, hvor Tilhængere af de forskellige økonomiske Skoler kunde mødes paa neutralt Gebet, fordi »Statistiken tjener til at oplyse dem alle«. Derimod divergerede Meningerne noget om, hvorledes Sagen skulde gribes an. De bestaaende arbejderstatistiske Bureauer kunne henføres til to forskellige Typer. Paa den ene Side staar det schweiziske Arbejdersekretariat, udgaaet fra Arbejdernes Kreds, idet det er stiftet af det schweiziske Arbejderforbund paa Foranledning af Arbejderforeningen »Grütli«. Staten træder først til i anden Række, idet den navnlig støtter Sekretariatet med en aarlig Bevilling, der flere Gange er blevet forhøjet og fra 1890 andrager 20,000 Frcs. I Modsætning hertil fremtræder de arbejderstatistiske Bureauer i Amerika, »board of trade« i England og det senest i 1890 oprettede »office du travail« i Frankrig alle som egenlige Statsinstitutioner. Det sidstnævnte arbejderstatistiske Bureau er stiftet for »at samle, ordne, og offentliggøre alle Oplysninger vedrørende Arbejdet, navnlig om Produktionens Stilling og Udvikling, Arbejdets Organisation og Løn, dets Forhold til Kapitalen, Arbejdsvilkaarene, en Sammenligning mellem Arbejdets Stilling i Frankrig og Udlandet«. Bureauet er delt i to Sektioner, en for Statistik, en anden for sociale Studier. Ligesom de amerikanske Bureauer indskrænker det sig ikke til Udsendelse af Skemaer, men foretager Undersøgelser paa Stedet ved personlige Henvendelser eller ved faste Embedsmænd eller midlertidige Delegerede.

Bureauet disponerer aarlig over 140,000 Frs., en Sum, som imidlertid anses for utilstrækkelig.

Meningerne vare delte om, hvilket af de to anførte Systemer, der var det bedste. Fra den ene Side gjordes gældende, at man kun ved at lade Arbejdernes Organisation samle det statistiske Materiale kunde paa-regne en almindelig Medvirkning fra Arbejderne, der viste sig meget mistroiske overfor Statsinstitutioner, et Argument, som turde have særlig Vægt for Belgiens Vedkommende, hvor de sociale Modsætninger ere større end noget andetsteds. Den overvejende Stemning var dog for, at Staten selv skulde oprette et arbejderstatistisk Bureau. Kun Staten dannede en tilstrækkelig bred og gennem Tiderne uforanderlig Basis for Tilvejebringelsen af en systematisk Statistik; kun den havde den fornødne Avtoritet og gennem sin Forbindelse med alle offentlige Myndigheders Magt til at skaffe langt bedre og fuldstændigere Oplysninger end nogen privatretlig Institution. Hovedsagen er dog, at man kun hos en Statsinstitution tør vente at finde den Uberørthed af personlige Interesser og den Upartiskhed, der er den væsenlige Betingelse for Tilvejebringelse af en virkelig videnskabelig Statistik, medens Materialets Indsamling og Bearbejdelse, naar det foretages af en fra de interesserede Parter udgaaet Avtoritet, let vil ske med det, maaske ubevidste, Maal at tjene Partiets Interesse. Der vil jo desuden intet være i Vejen for — som ogsaa faktisk er sket, navnlig i Amerika — at Statens statistiske Bureauer kunne sætte sig i Forbindelse med saa vel Arbejdernes som Arbedsgivernes Organisation.

Det første Skridt til Tilvejebringelsen af en Arbejderstatistik bør være nationale Institutioner som grund-

læggende Elementer; men under Hensyn til den tiltagende internationale Berøring mellem Nationerne bør Maalet udstrækkes videre til Tilvejebringelsen af en international Statistik og en dertil skabt særlig Organisation. Som Middel til at bane Vejen herfor anbefaler Hector Denis, Professor ved Bryssels Universitet, Afholdelsen af periodiske Kongresser af Udsendinge fra Europas og Amerikas arbejderstatistiske Bureauer, hvilke skulle paatrykke de nationale Undersøgelser den Enhed i Genstand og Methode, der er en nødvendig Betingelse for en virkelig værdifuld Sammenligning mellem de forskellige Landes Forhold. Et Generalsekretariat skulde offentliggøre Kongressernes Forhandlinger og Arbejder og vaage over, at deres Beslutninger bleve bragte til Udførelse.

En lille Episode, der indtraf henimod Slutningen af Forhandlingerne om Arbejderspørgsmaalet, havde en vis Interesse, fordi den viste den dybe nationale Modsætning, der adskiller den franske og flamske Befolkning i Belgien, og hvorledes Flamlænderne paa ethvert Punkt søge at understrege de to Nationers Ligeberettigelse. Der fandtes i Regulativet for Kongressen en Bestemmelse om, at ingen maatte tale over 10 Minutter, et Maal, der imidlertid uden Protest fra Dirigentens Side var blevet overskredet af en Række Talere, endog ret betydeligt. Det var foruden fransk tilladt at tale tysk, engelsk og flamsk, men alle Talerne, ogsaa Udlændingene, havde hidtil talt fransk, da en ung Flamlænder optraadte paa sit Modersmaal, skønt man vidste, at han talte meget godt fransk. Strauss, der var Dirigent, lod ham rolig tale i 10 Minutter, men fratog ham herefter Ordet. Da Flamlænderen — nu paa fransk —

protesterede imod, at man, tilmed i en Forhandling om Arbejderspørgsmaalet, haanede »Arbejdernes Sprog«, gjorde Strauss gældende, at det var en Uhøflighed mod en international Kongres — uden Nødvendighed — at tale et Sprog, som de allerfærreste forstod, tilmed da alle Udlændinge havde vist Kongressen den Opmærksomhed at tale fransk, og Flamlænderen blev tvungen til at forlade Talerstolen under den største Bevægelse i Forsamlingen.

Kongressen kunde efter sin Natur ikke medføre positive Resultater i Øjeblikket, der var jo ikke her, som paa den internationale Kongres i Berlin, mødt Mænd med Myndighed til at give Tilsagn fra Regeringernes Side. At Kongressens Afholdelse alligevel ikke har været forgæves, derfor borger den betydelige Samvirken af Kræfter til Told- og Arbejderspørgsmaalets Belysning, der her har fundet Sted. At ogsaa det snævrere Formaal, man fulgte fra belgisk Side: ved Kongressens Sammenkaldelse at skabe en Støtte for den frie Handelspolitik, delvis er kronet med Held, derpaa tyder den Velvilje der vistes Kongressen saavel fra Kongens som fra Avtoriteternes Side.
